

Internet – základy

Internet je významný fenomén dnešní doby.

- z hlediska **technického** – celosvětová **počítačová síť**, která se skládá ze:
 - **serverů** (výkonné počítače), k nimž se připojují další uživatelé a kde jsou uložena data
 - spojovacího **vedení** (většinou kabely, event. satelitní či jiné spojení)
- z hlediska **informačního a komunikačního**
 - největší **zdroj informací** v historii lidstva x jejich *správnost* však není ověřována
 - významný **komunikační prostředek** (mail, ICQ, Skype) – zdarma, texty, multimedia (obrázky, zvuky, video), komunikace v reálném čase (mám hned odpověď), problém s *anonymitou*

Kladné a záporné vlastnosti internetu

- **kladné**
 - je libovolně **rozšířitelný** a modifikovatelný
 - všichni jsou připojeni v reálném čase
 - lze přenášet všechny informace, které lze digitalizovat
 - komunikace je levná
 - ovládání je jednoduché, přístupné pro většinu lidí
 - ohromné množství uživatelů
 - svoboda – nelze cenzurovat
 - rychlost
- **záporné**
 - nelze přepravit nic hmotného
 - obtížně se rozlišuje pravdivá a nepravdivá zpráva
 - lze snadno **zneužít** ke kriminálním činnostem
 - může být zdrojem **ohrožení** dat i osob
 - v internetu je pouze to, co do něho někdo vložil, tomu odpovídá i úroveň – internet není „Děd Vševěd“, i když to na první pohled tak vypadá

Servery a připojení uživatelů

- **funkce** internetových serverů
 - prostor pro **uložení dat** (webových stránek)
 - komunikační uzel (uložení **mailových schránek** či jiných)
 - **poskytovatel** připojení pro další uživatele
- k připojení k internetu je třeba mít:
 - **počítač** se síťovou kartou (základní vybavení počítače)
 - program k prohlížení internetu -- Internet Explorer nebo alternativní **prohlížeč** (Mozilla, Opera, GoogleChrome aj.)
 - hardwarové zařízení k připojení na server (**modem**, anténa aj.)
 - **smlouvu** s majitelem serveru – poskytovatelem
- technické způsoby připojení
 - **pevná linka** – spolu s telefonem, event. televizí
 - **mikrovlna** – musí být vidět další anténa, stromy nevadí
 - jinak – mobil, satelit, kabelová televize apod.

Připojení k internetu

1. **poskytovatel** – firma, která umožní připojit se k serveru (O2, Terms, Starnet)
2. **způsoby připojení:**
 - a. kabelem – pevná linka
 - b. vzduchem – mikrovlna
 - c. jinak – mobil, satelit, wifi síť apod.

Internetové služby

mohou se týkat *informací* nebo *komunikace*

Internetové služby jsou nabízeny především na internetových *portálech*.

Nejrozšířenější služby:

- vyhledávání *podle klíčových slov* (slova, která nejlépe vyjadřují to, co chceme najít)
 - česky – jen na českých stránkách
 - ve světě – v celém internetu (anglicky)
- *e-mailová schránka* – tzv. *freemailová* schránka, je anonymní
- *umístění webových stránek* – webhosting, anonymní
- *rychlý přístup* k nejčastěji hledaným tématům
- zpravodajství
- *katalog* – tématicky (hierarchicky) uspořádaný přehled webových stránek v určitém oboru, může se omezit na určité území
- aktuální informace – počasí, TV, měnové kurzy,
- speciální hledání (podle klíčových slov)
 - *mapy* – možno zvolit měřítko, typ mapy (silniční, turistická, fotografická)
 - *překladový slovník*
 - *encyklopedie* – Wikipedie – je otevřená, může psát každý
 - *obrázky* – je třeba ověřovat, co na obrázku je, respektovat autorská práva, všimnout si velikosti obrázku (v pixelech)

Ovládací prvky na internetovém prohlížeči (Internet Explorer, Mozilla)

- menu Soubor
 - tisk stránky, Uložení stránky (soubor + složka s obrázky)
 - menu Historie – navštívené weby
 - menu Záložky (Oblíbené položky) – zaznamenaná adresa, rychlý přístup
 - menu Možnosti
 - Nástroje – Domovská stránka (stránka, na níž se prohlížeč otevírá)
 - Nástroje – Anonymní prohlížení, vymazat poslední historii
 - menu Nápověda
 - zkontrolovat aktualizace (kromě Internet Exploreru)
 - O aplikaci – ukáže verzi programu

Hledání na internetu

- V podstatě je to *dotaz na databázi* hledače, která vybere záznamy odpovídající podmínce a zobrazí je (analogicky jako filtr v Excelu).
- Vybrané záznamy jsou **relevantní**, ostatní jsou *irelevantní* (z hlediska hledače, uživatel to pak může vidět jinak)
- Při vyhledávání se prohledává jen **databáze hledacího serveru**, nikoliv internet.
- Tuto databázi vytvářejí a *aktualizují* softwarové roboty (spiders = pavouci). Weby musí být pro pavouky přehledné.
- Internet je *dynamický systém*, nové weby vznikají, staré zanikají. (Chyby: web existuje, ale není v databázi x web už neexistuje, ale v databázi stále je).
- *Pravdivost a aktuálnost* informací na webech nikdo nekontroluje, odpovídá jen tvůrce webu. Sdílení či šíření informací určitého druhu může být trestné.
- Lze *důvěřovat* informacím na oficiálních webech se *známou adresou*. (Může být několik webů s velmi podobným názvem, ale na jedné adrese může být jen jediný web.)

V čem se hledá

- v názvu a popisku webu
- v celém textu webu (*fulltext*)

Způsob řazení a vyhledávání informací

- **katalogový** – hierarchický (pokud je logické uspořádání, např. školy/ střední školy / ekonomické / jihočeský kraj / okres České Budějovice
 - zařazují si uživatelé sami, administrátor webu kontroluje
- **klíčová slova** (keywords) – v názvu a popisku nebo v celém textu – viz výše

Jak se hledá (*hledací síla slova, synonyma, operátory*)

- *hledací síla* – slova všeobecná mají malou sílu, slova specifická, odborné názvy, latinské názvy mají velkou hledací sílu (slova málo používaná)
- *synonyma* – různá slova, označující tentýž objekt – je třeba použít nejpoužívanější nebo všechna synonyma; *homonyma* – slovo s více významy – nepoužívat pokud možno
- *jazyk* – slovo v určitém jazyce bude nalezeno jen ve stránkách v daném jazyce, pro širší záběr je lepší angličtina než čeština
- *přesnost a úplnost* vyhledávání – obecnější zadání = zvýší se úplnost, klesne přesnost; úzké zadání = naopak
- *logické operátory* – když se **zadání skládá z více slov**, může mezi nimi být různý vztah
 - zelená **AND** příšera (musí platit obě slova zároveň)
 - zelená **OR** příšera (musí platit aspoň jedno slovo, tj. vyhledá se všechno zelené a všechny příšery)
 - zelená **NOT** příšera (všechno zelené, ale nesmí to být příšera)
 - „zelená příšera“ = vyhledá jen přesný výraz v *uvozovkách*

Stahování informací z internetu

způsoby stažení informací:

- *přes schránku* – vybrat myší, *Kopírovat*, *Vložit* do Wordu – někdy problémy, nejde příslušná část webu vybrat, ztratí se kvalita obrázků; nutno pak upravit
- uložení *celé webové stránky* – HTML soubor + složka s obrázky; většinou jen první úroveň; MSIE umožňuje stažení stránky do jednoho souboru *.mht.
- stažení obrázku (všimnout si velikosti, respektovat autorská práva)
 - uložit *jako soubor* – mohu dále upravovat pomocí grafického programu
 - *přímo vložit* do dokumentu – nemohu dále upravovat
 - stáhnout větší množství obrázků pomocí grafického programu – např. ZPS
- stažení celého webu – speciální programy

Postup při stahování obrázků z webu pomocí ZPS10

1. Získat/Stáhnout obrázky z webu
2. zkopírovat *adresu*
3. zadat složku, *kam* se mají obrázky uložit
4. omezit *velikost*, event. zadat další parametry (např. GIF bude drobná grafika, kterou nechceme)
5. zadat *úroveň* stahování
6. spustit stahování
7. zkontrolovat výsledek

Úprava stažených dokumentů

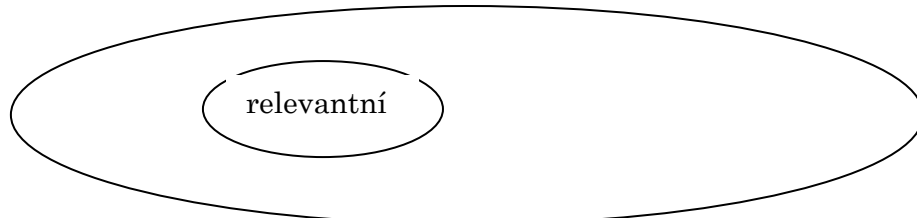
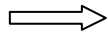
- *ručně zalomené řádky* – nahradit koncem odstavce nebo mezerou (CTRL H) – Více/Speciální
- text je v *tabulce* – odstranění tabulky menu Tabulka/Převést/tabulku na text
- změna velikosti písma a dalších *typografických* parametrů (zarovnání, sirotci na koncích řádků – tvrdá mezera CTRL SHIFT mezerník)

1 Hledání dokumentů na internetu

1.1 Hledání obecně

- z množiny všech prvků (záznamů), chceme vybrat ty, které odpovídají našemu požadavku (podmínkám) = jsou **relevantní** (ostatní jsou *irelevantní*).

požadavek

- při hledání na internetu vyhledávací server (např. Seznam) **prohledává jen svoji vlastní databázi**, nikoliv celý internet – záleží tedy, z kolika stránek a jaké informace si do té databáze uložil (zda pouze titulek nebo celý text)
- databázi serveru vytvářejí a doplňují automatické programy, spiders (pavouci) – k tomu musí tvůrci webů přihlížet, aby jejich weby byly pro „pavouky“ dobře přehledné
- musím počítat s tím, že jednotlivé webové stránky i informace v nich mohou **zanikat i nově vznikat**
- některé webové stránky mohou obsahovat **nepravdivé** nebo již **neaktuální** informace (neexistuje žádné ověřování pravdivosti nějakou vyšší instancí); za oficiální a tudíž pravdivé můžeme považovat informace na tzv. oficiálních webech různých institucí (na všeobecně známých adresách).

1.1.1 Co a kde se vyhledává

Na internetu je možno hledat:

- *konkrétní webové stránky* nebo *informaci*, obsaženou v nějakém dokumentu a to v
- *názvech a popiscích stránek* nebo *v celém textu (fulltextu)*

1.1.2 Selektivní síla klíčového slova, synonyma, homonyma

Různá slova mají různou hledací "sílu". Slova všeobecná se vyskytují skoro na všech stránkách, proto je jejich síla malá. Málo se vyskytující slova a přesné odborné termíny mají hledací sílu velkou. Hledací síla se vyjadřuje na stupnici od 0 do 1.

Synonyma jsou různá slova, označující tentýž objekt. Při hledání je nutno použít všechna běžná synonyma. Problém může být řešen i vyhledávacím systémem, který další synonyma zadá za uživatele. **Homonymum** je slovo, které má několik významů - např. kohoutek. Při hledání je lepší použít jeho synonymum, které má pouze jeden význam.

1.1.3 Relevance

Relevance vyjadřuje, nakolik nalezený dokument odpovídá zadanému požadavku, uvádí se v %.

1.1.4 Hodnocení výsledků

Výsledky vyhledávání se hodnotí dvěma ukazateli:

- **přesnost** – kolik % ze všech nalezených odpovídá požadavku (je relevantních) a kolik je mimo
- **úplnost** – kolik % ze všech existujících relevantních dokumentů bylo nalezeno

Záleží na zadání – při obecnějším zadání se zvýší úplnost, ale značně klesne přesnost, dostanu spoustu braku. Při úzkém zadání je nebezpečí, že klesne úplnost, řada relevantních dokumentů nebude nalezena.

1.1.5 Logické operátory

Můžeme vyhledávat jen podle jediného slova (položky). Databázově řečeno hledám podle jedné položky. Častěji však vyhledávám podle více slov. Pak je důležité, jaký vztah (logický operátor) je mezi těmi jednotlivými slovy

- **OR (nebo)** – chci jedno nebo druhé - musí být splněna alespoň jedna podmínka
- **AND (a)** – chci obojí současně - musí být splněny obě podmínky současně
- **NOT (AND NOT - ne)** – první chci, ale druhé nechci – (ženich musí být bohatý, ale ne ošklivý) druhá podmínka nesmí být splněna – bohatý NOT ošklivý
- **uvozovky** – text v uvozovkách se vyhledává jako slovní spojení (fráze). Např. SOŠ SOU Trhové Sviny takto zadané může způsobit, že dostanu všechny stránky o SOŠ, všechny o SOU, všechny Trhové a všechny Sviny, kromě toho všechny SOŠ SOU atd. Mezi tím bude i SOŠ SOU Trhové Sviny, kterou hledám.
- **závorky** – určují prioritu logických operátorů (jako v matematice), např.
bohatý not (hloupý or zlý or piják) dává docela uspokojujivý výsledek, kdežto
(bohatý not hloupý) or zlý or piják – poslední dvě možnosti by dívku asi moc nepotěšily
- **NEAR** – druhé slovo se musí nacházet do určité vzdálenosti od prvního, měřeno v počtu slov (tento operátor najde záznam „Tento ženich, který je velmi bohatý ...“)
- **hvězdička** – má stejnou funkci jako ve jménech souborů, tedy nahrazuje skupinu libovolných znaků – *chod* = chod, východ, Chodsko, atd.; Novák* = Novák i Nováková
- **plus (+), minus (-)** – plus před slovem znamená, že toto slovo musí dokument obsahovat, slovo s minus naopak obsahovat nesmí (obdoba AND a NOT).

V různých hledacích službách se výše uvedené operátory používají v různém rozsahu.

1.2 Vyhledávací služby - přehled

Žádná ze služeb není schopna zahrnout celý internet v jeho dynamice. Každá obsahuje jen určitou část. (Vořech – Morkes, str. 266)

1.2.1 Seznamy odkazů na běžných webech

Je součástí www stránky jako seznam odkazů na další stránky, obvykle podobného zaměření nebo jinak zajímavých pro autora či publikum dané stránky. Bývá součástí tematických stránek, např. o koních nebo o určité hudební skupině. Jde maximálně o desítky odkazů.

1.2.2 Katalogy (servery adresářového typu)

Obsahují tisíce stránek, nové stránky zaznamenává buď jejich autor nebo tým redaktorů daného katalogu. Stránky jsou uspořádány **tematicky do hierarchické struktury** (např. školy: základní, střední, vysoké (univerzitní, technické) ...). Uživatel si může buď sám hledat v jednotlivých tématech nebo si zadat dotaz. Hodí se spíše pro obecnější dotazy. Největším katalogem je <http://www.yahoo.com>, u nás např. www.seznam.cz.

1.2.3 Prohledávače (databázové vyhledávací servery)

Obsahují miliony stránek, nové stránky zaznamenávají roboti „spiders“. Orientují se hlavně podle výskytu klíčových slov v názvu stránky <TITLE>, v hlavičce <META>, v nadpisech <H1>. Při tzv. „**fulltextovém**“ hledání se prohledává celý text stránky. Význam má i popularita stránek – stránka je často citována v odkazech jiných stránek.

Majitel www.stránky má zájem, aby jeho stránka byla co nejčastěji hledána a nalezena. Za tím účelem musí zvolit vhodný název a obsah tagů META a nadpisů, podle nichž je stránka hledána.

Hodí se hlavně pro přesně specifikované dotazy. Známým serverem tohoto typu je **Alta Vista**, u nás **Kompas, Atlas**.

1.2.4 Vyhledávací centrály (meta-servery)

Požadavek je zaslán několika hledacím službám současně. Výsledek hledání je zpracován a poskytnut uživateli. U nás např. <http://alanka.cz>, ve světě např. <http://www.metasearch.com>.

1.3 Jednotlivé hledače

Hledače jsou dnes součástí rozsáhlých serverů, které zahrnují řadu dalších služeb (zpravodajství, počasí, vyhledávání e-mailových adres, poskytování e-mailového připojení a prostoru pro www stránku atd. atd.). Takové servery se označují jako **portály**. Mohou být všeobecné (Seznam) nebo regionální (Jihočeský seznam) či tématické.

1.3.1 Seznam

Nejznámější český katalogový server, v propojení na Kompas nabízí i prohledávač. Mezi slova implicitně vkládá AND.

1.3.2 Atlas - <http://atlas.cz>

Fulltextový databázový server (má však i katalogovou část), přes milion českých stránek. Podporuje operátory AND, OR, NOT, NEAR, * a ?, uvozovky. Implicitně jsou dvě slova spojena AND. Nabízí pokročilé vyhledávání s dalšími volbami.

1.3.3 Kompas – <http://kompas.seznam.cz>

Fulltextový databázový server, napojený na katalogový Seznam. Podporuje operátory AND, OR, NOT v české verzi jako **a**, **nebo**, **ne**, dále hvězdičku a závorky, nezná však fráze (uvozovky). Implicitně jsou dvě slova spojena AND. Nabízí pokročilé vyhledávání s dalšími volbami.

1.3.4 Centrum - <http://www.centrum.cz/>

1.3.5 Quick - <http://www.quick.cz/>

1.3.6 RedBox - <http://redbox.cz/>

1.3.7 Jihočeský Seznam - <http://jiho.ceskyseznam.cz/katalog/> regionální portál

1.3.8 StartPage - <http://www.startpage.cz/>

1.3.9 Alta Vista – <http://altavista.digital.com>

Fulltextový databázový server, více než 40 mil. stránek. Možnost volby mezi jednoduchým a pokročilým hledáním. Jednoduché hledání umožňuje používat fráze (uvozovky), operátory plus a minus. Pokročilé hledání nabízí všechny logické operátory

1.3.10 Excite – www.excite.com

Server databázového typu (search engine).

Podporuje operátory: AND, OR, AND NOT „*“. Automaticky (implicitně) je mezi dvěma slovy nastaveno AND.

1.3.11 Yahoo – www.yahoo.com

Server katalogového typu (tématické uspořádání).

Podporuje operátory: AND, OR, AND NOT, závorky, fráze (uvozovky), nepodporuje NEAR ani „*“.

Jak hledat v Seznamu

(pramen: www.seznam.cz)

Vyhledávání v Kompasů se dělí na jednoduché a pokročilé. Pro každý typ vyhledávání je určen speciální formulář. Ačkoliv provádí Kompas konverzi diakritiky v odeslaném formuláři, doporučujeme zadávat klíčová slova bez háčků a čárek.

Jednoduché vyhledávání

horu	vypíše všechny stránky, které obsahují přesně slovo horu . Tedy nikoliv stránky obsahující <i>nahoru</i> , <i>horumír</i> či <i>horuše</i> .
horu*	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo, jenž začíná na <i>horu</i> . Tedy například stránky obsahující slovo <i>horumír</i> či <i>horušov</i> .
*horu	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo, jenž končí na <i>horu</i> . Tedy například stránky obsahující slovo <i>nahoru</i> či <i>pohoru</i> .
horu	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo <i>horu</i> ve smyslu podřetězce . Tedy i stránky obsahující <i>nahoru</i> , <i>horumír</i> či <i>horuše</i> .
karel a franta	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo karel a zároveň slovo franta
karel nebo franta	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo karel nebo slovo franta
karel ne franta	vypíše všechny stránky, které obsahují slovo karel, ale neobsahují slovo franta
()	použití závorek umožňuje konstrukci složitějších dotazů
host:www.server.cz	Zúží výběr pouze na stránky nalézající se na daném serveru, či doméně. Tento operátor automaticky vytváří levé rozšíření. Znamená to, že medea.cz je totéž jako *.medea.cz . Operátor je možné použít i v negaci. Při samostatném použití vypíše všechny stránky na daném serveru, či v dané doméně.

Příklad dotazu: **(petr nebo karel) a novak a *homepage**

Příklad dotazu s operátorem host: **franta a karel a host:cvut.cz**

Poznámka:

Místo operátorů **a**, **nebo**, **ne** je možno používat anglické operátory **and**, **or**, **not**.

2 10 tipů pro hledání informací na Internetu

<http://www.microsoft.com/cze/athome/moredone/searchenginertips.aspx> 12.4.2010

Aktualizoval Marc Saltzman

Někdy může snaha o rychlé nalezení informací na webu připomínat hledání jehly v kupce sena. Při existenci tolika miliard webových stránek ve virtuálním prostoru může být hledání konkrétních informací stresující úkol.

„Při používání vyhledávacích webů se mi často stává, že najdu tolik nesouvisejících výsledků, že to prostě vzdám,“ přiznává frustrovaná Lenka Adámková, matka svou dětí pracující jako speciální pedagožka.

Paní Adámková zřejmě neví, že existují způsoby, jak pomocí oblíbeného vyhledávacího webu získat lepší výsledky, bez ohledu na to, zda se jedná o [Live Search \(»\)](#), [Google \(»\)](#) nebo [Yahoo! \(US\)](#). Několik tipů, triků a postupů pro hledání vám pomůže rychle a snadno najít požadované informace ve virtuálním prostoru.

Vyzkoušejte těchto 10 návrhů na svém oblíbeném vyhledávacím webu.

2.1 Používejte pole pro *rozšířené hledání*

Téměř všechny vyhledávací weby nabízejí oblast rozšířeného hledání, která uživatelům poskytuje podrobnější možnosti. Zde můžete vyhledávat pomocí data aktualizace, hledat weby s konkrétními doménami, například .net, nebo vyhledávat weby v požadovaném jazyce.

2.2 Vyhledávejte pomocí fráze

Chcete-li vyhledávacímu webu usnadnit vyhledání požadovaných informací, zadejte řadu slov v konkrétním pořadí a frázi uzavřete *do závorek*.

Pokud například hledáte informace o televizním pořadu *Saturday Night Live* zadejte do pole pro vyhledávání frázi "*Saturday Night Live*". Bez zadání uvozovek bude vyhledávací stroj pravděpodobně hledat weby obsahující tato slova samostatně: *Saturday, night a live*.

2.3 Buďte konkrétní

Pokud obecné vyhledávání, například prodej automobilů, vrátí příliš mnoho výsledků, vyzkoušejte konkrétnější slova, například *prodej ojetých automobilů*, *prodej automobilů Mercedes* nebo *prodej automobilů v Brně*.

2.4 Používejte alternativní hledaná slova

Pokud jste pomocí klíčových slov nezískali požadované výsledky, vyzkoušejte *synonyma*. K vyhledání alternativních slov můžete použít slovníky, například [Roget's Interactive Thesaurus \(»\)](#) nebo [Merriam-Webster OnLine \(»\)](#). Pes přece může být pejsek, čokl, psík, mazlíček nebo nejlepší přítel člověka.

2.5 Vložte znaménko plus nebo mínus

Tento trik funguje u většiny vyhledávacích webů. Ve vyhledávacím okně vložte znaménko plus (+) před slovo, které musí být nalezeno. Například zadáním průvodci městy + New York zúžíte hledání pouze na průvodce New Yorkem.

Podobně vložení znaménka (-) před slovo zabráníte zobrazení tohoto slova ve výsledcích hledání. Zadáním python -Monty zobrazíte pouze výsledky týkající se hadů, nikoli britské komediální skupiny.

2.6 Prohledávejte pouze konkrétní doménu

Pokud znáte web, který chcete prohledávat, ale nejste si jisti, kde přesně jsou na něm umístěny hledané informace, můžete dát vyhledávacímu webu pokyn k prohledávání pouze dané domény. Zadejte hledané slovo do pole pro vyhledávání, za ně zadejte slovo „site“, dvojtečku a název domény.

Chcete-li například najít informace o přijetí na univerzitu v Torontu, zadejte:
admission site:www.utoronto.ca.

2.7 Prohledávejte „nejlepší“ weby

Pokud hledáte kvalitu, nikoli kvantitu, některé vyhledávací weby nabízejí ručně vybrané „nejlepší weby“. Jedním z příkladů je [About.com \(»\)](#).

2.8 Eliminujte nevhodný obsah

Pokud nechcete, aby výsledky obsahovaly weby s obsahem pro dospělé, aktivujte funkci SafeSearch na stránce s nastavením webu MSN Search nebo na stránce s rozšířenými možnostmi hledání webu Google. Tato funkce sice není 100% přesná, avšak odstraní z výsledků hledání weby obsahující explicitní sexuální obsah.

2.9 Ušetřete si čas pomocí panelu nástrojů hledání

Pokud na webu vyhledáváte často, zvažte stažení bezplatných panelů nástrojů [Windows Live Toolbar \(»\)](#) či [Google Toolbar \(»\)](#), které budou vždy umístěny v horní části okna prohlížeče [Internet Explorer \(US\)](#). Tak nebudete muset při zadávání dotazu odcházet z webové stránky, kterou máte aktuálně zobrazenou.

2.10 Používejte specializovaný vyhledávací web

Nakonec nezapomeňte, že existuje mnoho specializovaných vyhledávacích webů. Web MSN Search například zahrnuje nástroj [Live Search Images \(»\)](#) pro vyhledávání obrázků, [MSN Shopping \(»\)](#) pro prodejní weby a [MSN News \(»\)](#) pro nově publikované články z celého světa. Mnoho dalších specializovaných vyhledávacích webů najdete na webu [Search Engine Watch \(»\)](#).

Článek Marca Saltzmana upravený z originálu převzatého z časopisu [Microsoft Home Magazine \(US\)](#).

http://napoveda.centrum.cz/utf/index.php?root=98#help_215; 1.6.2006

2.10.1 1. Co je fulltextový vyhledávač?

Fulltextový vyhledávač prochází stránky českého a částečně i zahraničního internetu, stahuje si jejich obsah a vytváří z něj databázi (index). V této databázi můžete vyhledávat podle obsahu stránek, stačí zadat dotaz do vyhledávacího okénka nahoře na stránce a kliknout na tlačítko hledej. Zobrazí se výsledky hledání, sestávající z odkazů na stránky, které odpovídají hledanému tématu.

Centrum.cz používá pro fulltextové hledání technologii **Morfeo**, založenou na systému **Sherlock Holmes**. Morfeo plně podporuje práci s českým jazykem (ohýbání slov, vyhledávání synonym, kontrola překlepů). Jeho další předností je aktuální databáze stránek - celý český internet občerství za 4 týdny, stránky, které se mění často, jsou aktualizovány několikrát týdně. Nové zprávy z velkých zpravodajských serverů přibývají do databáze každou hodinu.

2.10.2 2. Co všechno fulltext prohledává?

Vyhledávací technologie Morfeo prohledává všechny stránky na českém internetu, tedy všechny stránky z domény .cz. Navíc vyhledává ve stránkách mimo doménu .cz, které jsou registrovány v katalogu Centrum.cz a ve stránkách, které jejich majitelé sami přidávají do databáze.

2.10.3 3. Ukázka výpisu nalezených stránek

titulek www stránky označení placeného odkazu

nalezené slovo popisek odkazu

adresa nalezené www stránky další odkazy obsahující hledané slovo na stejném serveru

2.10.4 4. Podpora češtiny

Při vyhledávání můžete použít tyto funkce podporující češtinu:

Ohýbání slov

Při použití ohýbání slov vyhledáváte zadaný dotaz včetně jeho různých tvarů - časování, skloňování, jednotná a množná čísla, spisovné a nespisovné varianty slov, alternativní tvary, atd.

Ohýbání slov je automaticky zapnuté, nechcete-li slova ohýbat, odškrtněte checkbox "ohýbání slov" vedle vyhledávacího okénka.

Příklad: Pokud hledáte slovo domů, hledají se zároveň slova dům, domy, domu ...

Synonyma

Při použití této funkce vyhledáváte dotaz včetně jejich synonym. Všechna synonyma pro Vás nemusí mít vždy význam (např. synonymum ke slovu hlava může být i článek), proto můžete výběr omezit vyškrtnutím slov v zobrazené tabulce.

Synonyma jsou automaticky vypnutá, chcete-li je používat, zaškrtněte checkbox "synonyma" vedle vyhledávacího okénka.

Příklad: Hledáte-li slovo dům, hledají se zároveň slova barák, budova, stavba ..., pokud některá z nich v tabulce nevyškrtnete.

Překlepy

Vyhledávač Vás upozorní na nesprávně zadaná slova - překlepy, gramatické chyby apod.

2.10.5 5. Rozšířené hledání

Pokud chcete svůj dotaz upřesnit, můžete použít [rozšířené hledání](#). Zde můžete omezit rozsah hledání například pouze na určitou doménu, jazyk, formát dokumentu a další.

2.10.6 6. Pokročilé dotazy (jednoduchá syntaxe)

V případě, že neradi používáte uživatelská rozhraní, můžete Váš dotaz zpřesnit zadáním pokročilého dotazu do vyhledávacího okénka podle následující syntaxe:

tučňák tuleň vorvaň

stránky, kde se vyskytují všechna zadaná slova ('tučňák' i 'tuleň' i 'vorvaň' současně)

?tučňák ?tuleň ?vorvaň

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tučňák' nebo 'tuleň' nebo 'vorvaň' (všechna nebo jen některá z nich).

"tučňák oslí"

stránky, kde se vyskytuje text "tučňák oslí" (jako fráze)

"tomáš * masaryk"

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tomáš' a 'masaryk' blízko u sebe a mezi nimi může být další slovo nebo více slov; spolehlivě najde například stránky s textem 'Tomáš Garrigue Masaryk'

tuleň -vorvaň

stránky, kde se vyskytuje slovo 'tuleň' a nevyskytuje se na nich slovo 'vorvaň'

tuč*

stránky, na kterých se vyskytují slova začínající na 'tuč' - je potřeba zadat alespoň tři písmena

title:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' v titulku

ctitle:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' v katalogovém titulku

cdesc:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' v katalogovém popisku

hdr:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' v nadpisu (H1 ... H6)

keyword:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' jako klíčové slovo

alt:tučňák

stránky, které obsahují slovo 'tučňák' v popisku obrázku

link:http://www.zoo.cz

vyhledá stránky, z nichž vede odkaz na 'http://www.zoo.cz'

2.10.7

2.10.8 Pokročilé dotazy (pokročilá syntaxe)

Pokročilé dotazy můžete zadávat na všech stránkách uvedením znaku **!** (**vykřičník**) na začátek dotazu. V režimu pokročilého vyhledávání Morfeo umožňuje výskyty slov libovolně kombinovat pomocí logických spojek (AND, OR) a operátorů (NOT), ovlivňovat třídění výsledků a omezovat vyhledávání podle dalších kritérií.

! "tučňák" OR "tuleň"

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tučňák' nebo 'tuleň' (všechna nebo jen některá z nich).

! "tučňák" AND "tuleň"

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tučňák' a 'tuleň' současně

! "tučňák" AND "tuleň" AND NOT "vorvaň"

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tučňák' a 'tuleň' současně a nevyskytuje se na nich slovo 'vorvaň'

! "automobil" . MAYBE "bouraný" . MAYBE "ojet*" . NOT "bazar"

stránky, na kterých se vyskytuje slovo 'automobil', mohou se vyskytovat slova 'bouraný' nebo slova začínající na 'ojet' (tj. 'ojetý', 'ojeté', ...) a nesmí se vyskytnout slovo 'bazar'.

Operátor '.' (tečka) umožňuje v mnoha případech elegantně zapsat dotaz. Výrazy zapsané v uvozovkách (slova nebo fráze) spojte tečkami a můžete je navíc opatřit těmito prefixy: **'NOT'** ... slovo nebo fráze se nesmí vyskytovat; **'MAYBE'** ... slovo nebo fráze se může vyskytovat (v takovém případě zvyšuje finální Q); bez prefixu ... znamená povinný výskyt slova nebo fráze.

! "tučňák patagonský"

stránky, na kterých se vyskytuje text 'tučňák patagonský' (jako fráze)

! "tomáš * masaryk"

stránky, na kterých se vyskytují slova 'tomáš' a 'masaryk' blízko u sebe a mezi nimi může být další slovo nebo více slov; spolehlivě najde například stránky s textem 'Tomáš Garrigue Masaryk'

! "oslí"/30000 AND "tučňák"

zvýší ohodnocení slova 'oslí' z implicitních 10000 na 30000, pro ohodnocení slova lze nastavit -30000..30000.

! ("oslí"/30000 OR "císařský") AND "tučňák"

zobrazí stránky obsahující slova 'tučňák' a současně slovo 'císařský' nebo 'oslí' tak, že výše v pořadí budou stránky obsahující slovo 'oslí'

! "vorvaň" . MAYBE "tučňák"

stránky obsahující slovo 'vorvaň' a mohou obsahovat i slovo 'tučňák', ale dotazu budou vyhovovat i stránky, které slovo 'tučňák' neobsahují

! ALT "tučňák"

vyhledá slovo 'tučňák' v popisku obrázku. Podobně lze vyhledávání omezit i na jiné typy textu:

TITLE (titulek stránky),

EMPH (zvýrazněná slova - tučně, kurzívou atd.),

SMALL (malé písmo),

HDR (nadpisy; případně HDR1 a HDR2 pro velké resp. malé nadpisy),

KEYWD (klíčová slova),

META (metainformace o dokumentu),

URLWORD (slova vyskytující se v URL stránky),

EXT (slova vyskytující se v odkazech na stránku),

TEXT (ostatní typy slov - obyčejný nezvýrazněný text).

! LINK "http://www.zoo.cz"

vyhledá stránky, z nichž vede odkaz na 'http://www.zoo.cz'. Podobně lze hledat podle jména serveru, na kterém je stránka umístěna (HOST "www.zoo.cz"), podle

domény (DOMAIN "zoo.cz"), případně zjistit, co Morfeo ví o konkrétní stránce (URL "http://www.zoo.cz/index.html").

! "tučňák" AND DOMAIN "zoo.cz"

stránky v doméně 'zoo.cz' na kterých se vyskytuje slovo 'tučňák'

! FILETYPE="pdf" "tučňák"

soubory ve formátu PDF, ve kterých se vyskytuje slovo tučňák. Podobně je možno použít typy "text", "html", "mword" a "excel", popř. všechny typy takto kombinovat: ! FILETYPE={"html","pdf","mword"} "tučňák"

! LANG="en" "tučňák"

soubory v angličtině, ve kterých se vyskytuje slovo tučňák. Dále je možno použít kódy cs, sk, en, de. Popř. jazyky kombinovat: ! LANG={"cs","sk"} "tučňák"

! ACCENTS 2 "žena"

pouze stránky obsahující slovo 'žena', pouze s diakritikou, nevyhledá slovo 'zena'. Možné mody hledání: 0 - default - pokud dotaz neobsahuje diakritiku vyhledává bez diakritiky, jinak vyhledává s diakritikou v dokumentech, které nějakou diakritiku obsahují, jinde bez, 1 - bez ohledu na diakritiku, 2 - striktně dodržovat diakritiku. Pokud uvedete ACCENTS na začátku dotazu, platí pro celý dotaz, pokud za nějakým slovem, týká se omezení pouze tohoto slova.

! TITLELEN 20 "tučňák"

nastavení délky titulku na 20 znaků. (Podobně CONTEXT - délka popisku)

! SITEMAX 0 "tučňák"

nastavení site compression (0 - Nepoužívat site compression, 1 - default - úplná site compression, 2 - zobrazovat maximálně dva odkazy s podobnou adresou)

! AGE < 604800 "tučňák"

stránky, na kterých se vyskytuje slovo 'tučňák' a stránka je mladší než 7 dní (uvedená hodnota je počet sekund), lze použít operátory <, >, =, <=, >=, <>

[Nahoru](#)

Použití zkratk

Pokud chcete vyhledávat ve službě, která není v záložkách vyhledávače nebo záložky neradi používáte, můžete pro vyhledávání na Centrum.cz použít Zkratky. Stačí před dotaz ve vyhledávacím okénku zadat zkratku pro konkrétní službu ukončenou dvojtečkou. Zobrazí se výsledek hledání v konkrétní službě.

mapy: plzeň

zobrazí mapu Plzně ve službě Mapy.

zbozi: pračka

vyhledá všechny nabídky obsahující slovo pračka ve službě Zboží, tedy v nabídkách elektronických obchodů.

slov ca: ježek

přeloží slovo ježek z češtiny (c) do angličtiny (a) pomocí služby Slovníky. Lze použít také pro překlad z češtiny do němčiny (n), francouzštiny (f), italštiny (i), ruštiny (r), nebo zpětně z těchto jazyků do češtiny (použijte písmenka v obráceném pořadí - např. "ac")

slevy: televize

vyhledá všechny slevy na televize ve službě Slevy.

zpravy: václav klaus

vyhledá všechny internetové zprávy týkající se Václava Klause.

firmy: kadeřnictví

vyhledá všechna kadeřnictví v databázi Firmy Centrum.cz.

obr: motýl

vyhledá všechny obrázky motýlů v databázi Obrázků.

svet: penguin

vyhledá stránky obsahující slovo penguin v zahraničním vyhledávači.

HTML a weby

Web (webové stránky) je ucelená prezentace. Fyzicky je umístěná na internetovém serveru (webhosting). Tuto službu nabízí většina portálů.

Možnosti umístění webu

- *anonymní* webhosting – zdarma, omezené možnosti, omezená důvěryhodnost (anonymita) = adresa např. www.o_morcatech.sweb.cz (doména 3. řádu)
- *vlastní doména* (2. řádu) – na základě smlouvy s poskytovatelem, není anonymní, placená, např. souts.cz, zoodvorec.cz.

Struktura webu

- *titulní stránka* – základní informace, vizuál, má přimět návštěvníka, aby šel dál. Záleží na cílové skupině, jak má vypadat.
- *další stránky* – rozšiřující informace, nabídky apod.

Vytvoření webu

v programovacím jazyku, napsaný program obsahuje příkazy, co a kde a jak se má zobrazit

- *HTML* – vytváří kostru webu, obrázky a další soubory se posílají zvlášť
- *kaskádové styly* (CS styly) – příkazy pro vzhled webu – rozmístění prvků, písmo, pozadí apod.; jeden styl možno použít na více prvků, příkazy mají určitou hierarchii
- *PHP* – programovací jazyk, umožňující interaktivní web

Software pro tvorbu webu (HTML)

- HTML editory – usnadňují vytváření programu
 - značkovací – vkládají příkazy HTML, umožňují si prohlédnout výsledek
 - WYSIWYG – pracuje se v grafickém prostředí, kód může být nepřehledný (FrontPage)

struktura

E-mail

elektronická pošta

● zřízení mailové schránky

- *free-mail* – anonymní, u nějakého portálu, např. Seznam, Centrum apod. – např. `racek117@seznam.cz`
- *firemní* – není anonymní, firma si jej nechá zřídit u svého poskytovatele internetu (ve své doméně, např. `souts.cz`) – `jan.vokurka@souts.cz`

● adresa

- skládá se z části za zavináčem – stát (cz) a název domény, kde je schránka uložena, např. `@souts.cz`
- **část před zavináčem – jméno schránky**, může mít dvě části, oddělené tečkou (jan.holy@seznam.cz)

● komunikace se schránkou pomocí webového rozhraní a mailového klienta (programu)

- *webové rozhraní* – přes internetový prohlížeč a web portálu, kde mám schránku – maily zůstávají trvale uloženy na serveru; pomalejší, mohou se přihlásit z jakéhokoliv počítače
- *mailový klient (poštovní program)* – např. Outlook Express
 - *pro rozsáhlejší práci s maily, práce s více schránkami najednou*
 - *schránka musí být v programu nastavena*
 - *maily se stáhnou do mého počítače a na serveru se vymažou*

● odesílání mailů

- *předmět* – slouží k první orientaci pro adresáta, o co jde, od koho
- *průvodní dopis* (když posílám přílohu) – běžná pravidla písemného styku – oslovení, sdělení, podpis.
- *vlastní sdělení* (pokud není příloha) – stručně, přesně; do zahraničí bez diakritiky (háčky, čárky nad slovy)
- *příloha* – soubor do velikosti cca 10 MB, nesmí být s příponou *exe* (program). Nejčastěji fotky, videa, ale i tabulky v Excelu, dokumenty v PDF nebo ve Wordu apod.
- *RE* – odpověď na mail, *FW* – přeposlaný mail
- *adresář* – možno do něj vložit adresy pro jednodušší odesílání

● spam

- nevyžádané reklamní maily, většinou v angličtině
- mohou být nositeli virů, proto neotvírat a hned mazat
- jejich rozesílání je trestné, nebezpečné je i rozesílání spamů ze zavirovaného počítače (zombie) bez vědomí majitele

Outlook Express

poštovní klient

Připojení mailového účtu

1. Nástroje/Účty/Pošta/Přidat/pošta
2. Jméno účtu
3. mailová adresa
4. POP3 (server příchozí pošty) a SMTP (server odchozí pošty) – musí sdělit poskytovatel, někdy je nutno zaškrtnout Server požaduje ověření.

Odesílání pošty

1. tlačítko Vytvořit poštu
2. vyplnit Komu, Kopie, Předmět, Obsah; možno použít adresář
3. přiložit přílohu – tlačítko
4. možno nastavit Nástroje/Požadovat potvrzení o přečtení, Nastavení důležitosti
5. stejný mail možno poslat na několik adres (kopie). Skrytá kopie – příjemce neví, komu jsem to ještě poslal.

Přijímání pošty

1. Odeslat/Přijmout nebo automaticky
2. nežádoucí odesílatele můžeme zablokovat Zpráva/Blokovat odesílatele
3. maily jsou označeny jako Nepřečtené (zavřená obálka), po chvíli se změny na Přečtené
- 4.

Adresář

1. tlačítko Adresy
2. doplnit údaje o osobě
3. možno osoby přiřadit do skupiny, pak se může mail poslat najednou celé skupině

Práce v síti

Počítačová síť se skládá ze stanic, propojovacího vedení (nebo bezdrát), aktivních prvků sítě (k řízení toku dat) a ze serveru.

- **Server** – počítač s lepšími parametry (výkon, bezpečnost), který je obvykle v nepřetržitém provozu a zajišťuje provoz sítě. Bývá obvykle vyhrazený, nikdo na něm nepracuje jako na stanici.
- **Stanice** – osobní počítač, na němž pracuje uživatel. Její vybavení může být různé omezeno (plnohodnotný počítač či stanice bez pevného disku, která vše přijímá ze serveru). Stanice jsou v síti identifikovány podle čísla jejich síťové karty (MAC), které je celosvětově jedinečné. Při její výměně se stanice musí znovu do sítě připojit.
- **Propojení**
 - **kabelem**
 - **bezdrátově (wifi)** – prostor určitého objektu je pokryt elektromagnetickým zářením, které umožňuje se do sítě připojit; připojení bývá obvykle kryto heslem či jinak, k počítači musí být příslušný hardwarový přijímač

Uživatelé z hlediska práce v síti

- **administrátor** (správce) sítě – má plný přístup ke všem počítačům i funkcím sítě, má plnou důvěru vedení firmy
- **uživatelé** – jejich přístupová práva mohou být různá podle jejich pracovního zařazení; nastavuje je administrátor podle pokynů vedení firmy

Zajištění přístupových práv

- **Heslem** – kombinace všech typů znaků (písmena, číslice, jiné znaky atd.), delší (min. 6 – 10 znaků), nelogické, neodvoditelné z osobních údajů uživatele; mělo by se pravidelně měnit
- **Karta či elektronické zařízení v kombinaci s heslem** – přístup je jistěn dvěma nezávislými mechanismy

Funkce sítě

- zprostředkování přístupu na **internet**
- využívání **diskového prostoru** serveru – je bezpečnější než disk stanice
- využívání **periferií** v síti (speciální tiskárny, skenery apod.)
- **zálohování** dat a rychlá obnova systému a software v případě havárie pomocí zrcadla (image)
- **práce se síťovými aplikacemi** – s daty může pracovat více uživatelů, je zajištěno, aby nevznikl chaos (příklad Bakaláři – vedení agendy školy). Na stanici musí obvykle být instalována část programu (klient), zbytek je na server (server příslušného programu).